

doctrină

Un recviem decent? Ediția a III-a a Conferinței Naționale de Drept Comercial – Stanciu D. Cărpenaru – 16 noiembrie 2023? O rezoluție, un apel, un manifest?¹

A Decent Requiem? Stanciu D. Cărpenaru National Commercial Law Conference – the 3rd Edition 16 November 2023? A Resolution, an Appeal; a Manifesto?

Prof. univ. dr. MATEI DANIL

□ Rezumat

Acest eveniment științific este dedicat gândirii doctrinare românești cu privire la o ramură și o disciplină juridică (știință juridică) – dreptul comercial – care este contestată din punct de vedere al autonomiei după adoptarea noului Cod civil în 2009.

Ofensiva împotriva dreptului comercial este rezultatul unei orientări surprinzătoare a Comisiei de redactare a Codului civil, care în activitatea sa a încălcat sau a ignorat norme imperative ale Legii privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

Noul Cod civil a fost adoptat de Parlament și cu încălcarea normelor de procedură legislativă, întrerupând astfel în mod irațional tradiția reglementării speciale a relațiilor comerciale.

În vederea reabilitării sistemului juridic românesc, revizuirea noului Cod Civil și a legii de punere în aplicare a acestuia, în sensul reabilitării dreptului comercial, ar trebui să fie o prioritate legislativă.

Cuvinte-cheie: *drept comercial; malpraxis legislativ; tradiția dreptului comercial în sistemul juridic românesc; revizuirea noului Cod civil.*

□ Abstract

This scientific event is dedicated to Romanian doctrinal thinking on a legal branch and discipline (legal science) – commercial law – which is challenged in terms of autonomy after the adoption of the New Civil Code in 2009.

¹ Materialul a fost publicat pe [juridice.ro](https://www.juridice.ro/essentials/7192/un-recviem-decent-editia-a-iii-a-a-conferintei-nationale-de-drept-comercial-stanciu-d-carpenaru-16-noiembrie-2023-o-rezolutie-un-apel-un-manifest) la data de 29.09.2023 – <https://www.juridice.ro/essentials/7192/un-recviem-decent-editia-a-iii-a-a-conferintei-nationale-de-drept-comercial-stanciu-d-carpenaru-16-noiembrie-2023-o-rezolutie-un-apel-un-manifest>. Prezentul material conține câteva modificări neesențiale.

The offensive against commercial law is the result of a surprising orientation of the Commission for the Drafting of the Civil Code, which in its work violated or ignored imperative rules of the Law on the Rules of Legislative Technique for the Drafting of Normative Acts.

The New Civil Code was adopted by the Parliament also in violation of the rules of legislative procedure, thus irrationally interrupting the tradition of special regulation of commercial relations.

In order to rehabilitate the Romanian legal system, the revision of the New Civil Code and its implementing law, in the sense of rehabilitating the commercial law, should be a legislative priority.

Keywords: *commercial law; lawmaking malpractice; tradition of commercial law in the Romanian legal system; revision of the New Civil Code.*

Motto 1: „Numai specialiștii noștri (i.e. comercialiștii) se încapățânează să apere un drept comercial care a murit demult sau cum am spus în lucrarea amintită (Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale, Ed. Universul Juridic, București, 2015 – s.n. și n.ns.), nu a existat cu adevărat niciodată” – în interviul acordat lui Alina Matei, publicat pe portalul Juridice.ro din 2 februarie 2017, prof. univ. dr. Marian Nicolae, Facultatea de Drept a Universității București, membru în Comisiile de elaborare a Proiectului de Cod civil 2004 și a Amendamentelor de revizuire a Proiectului adoptat de Senat, incorporate în Proiectul de Cod civil 2009, aprobat prin Legea nr. 287/2009; membru al Comisiei pentru elaborarea proiectului de lege pentru punerea în aplicare a noului Cod civil (redactor al art. 1-8 ș.a.)

Limbaj și argumentație academice?! Invectivă sau, mai grav, imprecizie?! Fobie sau inapetență pentru obligațiile comerciale?!

*

Motto 2: „...nu mi se pare o dramă renunțarea la împărțirea dreptului privat în drept civil și drept comercial”. În interviul acordat Revistei Române de Drept al Afacerilor, publicat în nr. 8/2012 al acesteia, prof. univ. dr. Flavius Antoniu Baias, Facultatea de Drept a Universității București, Decan 2008-2020. Membru în Comisia de Elaborare a Amendamentelor de Revizuire a Proiectului de Cod civil aprobat în Senat în 2004, incorporate în Proiectul de Cod civil 2009 aprobat prin Legea nr. 287/2009.

Exprimare academică?! Banalizarea temei?! Dramă de normativitate juridică sau dramă științifică?!

*

Punctuația noastră nu este inadecvată. A fost reclamată de maniera exprimărilor remarcate.

PRELIMINARII:

1. Am evitat un titlu jurnalistic comun pentru această tratare, care nu voiește a fi nici un referat al conferinței comentate, nici o intervenție a lucrărilor acesteia.

Titlu care, ne-ar fi scăpat dintr-o stare de evaluare a acestui eveniment științific al gândirii dreptului românesc, în care sunt antrenate (sau amestecate) și frustrarea, și constatarea unei inavuabile promovări a vanităților și a licenței de paternitate alienată în legiferarea istorică.

Am dedicat un studiu rolului personalității de exponent al științei dreptului românesc, jucat în opera de legiferare epocală² ilustrată de istoria științelor juridice³, cu secvențe de malpraxis în lucrările de legiferare⁴.

Întrucât cercetarea asupra istoriei științelor juridice în țara noastră după Decembrie 1989, sub Constituția din 1991 a statului de drept, se exprimă în manieră de provizorat, sub aceeași înclinație nefericită pentru menajarea, sub o falsă pudoare, a produselor operei de codificare, chiar dacă unul sau altul dintre acestea sunt inovații explozive.

Profesorul Mircea Dușu se întreabă, în singura monografie afectată istoriei științelor juridice în România, urmare, desigur, a cercetărilor întreprinse de unii istorici ai dreptului⁵, dacă „codificarea – a împrumutat mai mult sau mai puțin din tradiția savantă anterioară?” și dacă cele noi patru Coduri cardinale sunt expresia unei „noi doctrine juridice” formate în mediul social, economic postdecembrist (cu o dinamică, în același timp, excepțională și complicată), în care s-a petrecut reforma legislativă⁶.

Profesorul convine că „pentru orizontul aferent perioadei următoare anului 2010”, elaborarea noii doctrine juridice românești presupune „elaborarea unui amplu proiect, bine structurat, cu obiective pe etape, asumat de forțele doctrinare relevante (? – n.ns.), care să asigure cu consecvență elaborarea treptată a elementelor componente edificului teoretic”, „... el poate fi cel mai bine rezultatul unui efort creator colectiv, al unui *grup de actori* (s.n.) dar aflați sub coordonarea unei personalități a domeniului”⁷.

În această cheie, de gravitate maximă, de evaluare și de explorare a viitorului și a orizonturilor Constituției, a conținutului și a încrengăturii științei dreptului românesc, ca inervație normativă a vieții sociale, cu pulsul specific din punct de vedere antropologic – cultural, „o nouă doctrină juridică românească” trebuia elaborată, măcar configurată, înainte de marile modificări din anii 2009-2010 (cele patru Coduri).

Printre opțiunile propuse de „noua doctrină”, se va fi aflat și opțiunea pentru reglementarea într-un singur corpus normativ a raporturilor de drept privat și, implicit, renunțarea la reglementarea separată, ca lege derogatorie, a raporturilor de drept comercial (al afacerilor comerciale).

2. Înainte de orice considerație despre drept, ca și creație normativă a societății politice, prin instituții de maximă reprezentativitate populară, ca și „epifenomen”, și pentru a nu prețui acumulări necontrolate ale civilizației juridice⁸, trebuie să facem o observație de bun simț academic: doctrina face dreptul și nu dreptul face doctrina.

Aceasta este ordinea proteică în creația și în reformarea inervației juridice a corpusului societății politice, a unui organism viu și sănătos al acesteia.

Gândirea lui Platon și Aristotel, și a celorlalți fondatori ai logosului prim autoritar, este deschisă pentru deslușirea lucrurilor, stărilor, atacate prin reflecția asupra formării

² *Legislatori/legiuitori, elaboratori/redactori în codificările și legiferările istorice (o înzestrare sau o pregătire pentru recepționarea Noului în normativitate)*, universuljuridic.ro, Partea a I-a 9 mai 2023; Partea a II-a 16 mai 2023; Partea a III-a 22 mai 2023; Partea a IV-a 29 mai 2023.

³ T. Ionașcu, M. Dușu, *Istoria științelor juridice în România*, ed. a 2-a rev., actualizată și adăugită, Ed. Academiei Române, București, 2014.

⁴ *Un malpraxis în lucrările de legiferare: Noul Cod civil?*, Juridice.ro, 14 nov. 2022; *Reflecții asupra jurisprudenței inaugurate în cazul Robert Roșu*, universuljuridic.ro, 18 febr. 2022; *Legislatori/legiuitori...*, Partea I, Partea II.

⁵ T. Ionașcu, M. Dușu, *op. cit.*, p. 200.

⁶ *Idem*, p. 204.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Idem*, pp. 208-209.

gândirii noastre, tocmai că acești „strămoși” testamentari ai noștri au creditat orice om cu capacitatea de a construi discursul epistemic-gândirea asupra gândirii.

Dar, de aici, la „societatea deschisă”, ce ar fi prefigurată de Orwell, în care trebuie promovat orice proiect de viață al societății politice care are un număr de aderenți, cu doctrină trasă din libertatea dreptului natural, este drumul de la o societate care se conservă, în elementele indispensabile de civilizație minimă, la haos și abis imploziv.

3. Documentarea cea mai completă posibilă asupra lucrărilor și investiturilor pentru adoptarea unui Nou Cod civil, ne îndreptățește concluzia că această întreprindere normativă istorică (epocală) este rezultatul compus al unei competiții politice pentru o posteritate istorică în civilizația dreptului românesc („privat”, cu deosebire), al febrilității creației (facerii) unei noi lumi juridice în persoana legislatorilor/elaboratori, rezultat legitimat printr-o adevărată lovitură de palat în politica legislativă.

Dar, se va vedea, nu niște schimbări din partea unor elaboratori care „să penetreze, ca o lovitură de geniu, și ca un fel de iluminare instantanee (subită), întreaga constituție (ființă, alcătuire) a unui Stat”⁹.

Căci, „civilizarea” pe care are să o aducă un Cod civil¹⁰, în sensul vizat de Portalis, este cu totul altceva decât „civilizarea sistemului de drept”, în sensul vizat de către elaboratorii Noului Cod civil Român, adică un sort de totalitarism normativ (nu există decât o ramură de drept privat – dreptul civil); Codul civil și legea civilă, în general, trebuie să reglementeze exclusiv și exhaustiv statutul persoanei și raporturile juridice dintre persoanele de drept privat, orice alte identități și entități juridice (ca subiecte de drept) neavând nicio legitimitate juridică.

Potrivit „noii doctrine” ce are să fie profesată post-fastei adoptării legislative istorice, „dreptul comercial” este supus unei extincții naturale iar întreaga legislație de drept privat este decontaminată de „comercialitate”, de la operațiuni iradiate (inervate) juridic (fapte, acte de comerț), la operatori (comercianți, societăți comerciale).

Că Noul Cod civil este rezultatul unui malpraxis legislativ (după, repetăm, cea mai completă documentare posibilă, în situația în care instituțiile interesate n-au publicat lucrările preparatorii ale acestei legiferări cardinale, așa cum au făcut-o cele franceze, în 1827, cu Codul Napoleon¹¹), nu mai avem nicio îndoială.

Asociind informațiile și documentele din corespondența noastră cu autoritățile și instituțiile interesate, cu informațiile găsite în Notele și Avizele Consiliului Legislativ, urmărind procesul legislativ la cele două Camere ale Parlamentului, avem să constatăm că Noul Cod civil a fost elaborat și adoptat cu încălcarea sau neobservarea unor norme imperative ale tehnicii legislative (Legea nr. 24/2000 privind normele de reglementare tehnică legislativă pentru redactarea actelor normative) și ale Regulamentelor celor două Camere ale Parlamentului privind procedura legislativă.

Istoria documentată a adoptării actualului Cod civil este perfect edificatoare în sensul calificărilor noastre.

I.1. Un prim proiect a fost prezentat, de către Guvern, Consiliului Legislativ, la 29 iulie 2003.

Cu Nota nr. 1470 din 20 octombrie 2003, cu observații și propuneri, „Consiliul Legislativ (CL, în continuare)”, avizează favorabil proiectul.

⁹ Jean-Etienne-Marie Portalis, *Discours préliminaire du premier projet de Code civil*, Éditions Confluences, Bordeaux, 2004, p. 14.

¹⁰ V. Stoica, *Rolul civilizator al Codului civil – o idee a lui Portalis*, în *Dilema Veche* nr. 917, 4-10 noiembrie 2021.

¹¹ P. Antoine Fenet, *Recueil complet de travaux préparatoire du Code Civil*, Ducessois, Paris, 1827, 14 tomuri.

CL semnalează nerespectarea unor dispoziții ale Legii nr. 24/2000, anume: neincluderea în Comisia de elaborare a unui reprezentant al acestui Consiliu, neîntocmirea studiilor și a documentărilor științifice pe baza cărora să fie elaborate de către comisiile de specialitate tezele prelabile; nedefinitivarea tezelor prelabile, care să reflecte concepția generală, principiile, noile orientări și principalele soluții ale reglementărilor preconizate, după ce concluziile studiilor respective vor fi fost înaintate, pentru exprimarea punctului de vedere, ministerelor și celorlalte autorități interesate – art. 25 (3) și (4); nesupunerea aprobării Guvernului a tezelor prelabile definitive, aprobare după care, Comisia de elaborare va proceda la redactarea textului viitorului act normativ – art. 26.

CL găsește, repetăm, în octombrie 2003, că acest prim proiect al Noului Cod civil, prin „spiritul soluțiilor formulate și sistematica materiei” „promovează *concepția monistă*, de reglementare a raporturilor de drept privat într-un singur cod, *Codul civil...*”.

Consiliul Legislativ se declară, însă, surprins de puternica înrăurire în Proiect a reglementării date de Codul civil al provinciei Quebec a Canadei, întrucât România este un stat unitar, care nu ar avea să urmeze modelul unui cod care se articulează cu legi federale (canadiene) situație care nu are cum să fie întâlnită în România.

CL a considerat necesară și „o regândire a *domeniului de reglementare* a unui Cod civil *monist*, chiar dacă acesta *nu are cum să fie exhaustiv* (s.n.), dar în orice caz să poată funcționa ca *jus commune* pentru dreptul privat românesc”.

Potrivit CL: „Un cod monist nu abolește raporturile comerciale, ci dimpotrivă, le alocă soluții specifice...” (! – s.n.).

I.2. La 14 ianuarie 2004, Guvernul depune la CL un nou Proiect de Cod civil în care a receptat consistent unele observații și propuneri din Nota amintită.

CL constată, încă o dată, necompunerea legală a Comisiei de elaborare și absența studiilor și a documentării științifice prelabile aprobării tezelor prelabile, care n-au fost elaborate.

Sunt exprimate aceleași rezerve privind opțiunea servilă, ca model, pentru Codul civil al provinciei Quebec și este făcută aceeași observație în sensul că un cod civil monist nu abolește raporturile comerciale ci, dimpotrivă, le alocă soluții specifice, care, spre exemplu, nu se regăsesc în Cartea I – Despre persoane. Titlul I, Dispoziții generale.

Acest proiect este depus la Senat în data de 3 martie 2004 și adoptat tacit în data de 13 septembrie 2004, apoi înregistrat la Camera Deputaților în data de 14 septembrie 2004 și trimis pentru raport (20.09.2004) la Comisia juridică de disciplină și imunități, termenul pentru depunerea raportului fiind fixat la 14 octombrie 2004.

Comisia amintită ia în dezbateri Proiectul în cinci ședințe, în perioada 18 octombrie 2004 – 21 aprilie 2005, adoptând, cu amendamente, textele art. 1-12, pentru o următoare ședință având să fie examinate textele art. 13-19.

Dar, inexplicabil, potrivit documentelor ce ne-au fost furnizate de către Camera Deputaților, următoarea ședință de examinare a acestei Comisii avea să fie peste mai mult de 4 ani, la 2 septembrie 2009.

Când, Comisiei i se prezintă un raport de respingere a Proiectului, întrucât, „cu prilejul dezbaterilor (sic! – n.ns.) membrii Comisiei au constatat că proiectul de lege menționat mai sus, a rămas fără obiect ca urmare a adoptării Legii nr. 287/2009 privind Codul civil...”, lege care a aprobat un alt Proiect, elaborat în perioada 2006-2009, în care examinarea Proiectului din 2004 (aprobat tacit de către Senat) a rămas în nelucrare la Camera Deputaților¹²!

¹² Pentru detalii, Matei, *Legislatori/legiuitori...*, Partea IV.

Constatăm deja că afirmațiile făcute de Ministrul Justiției, în Raportul privind elaborarea Proiectului de Lege privind Codul civil și în Expunerea de motive, care au însoțit Proiectul depus la Camera Deputaților la 10 iunie 2009, în sensul că „în cursul dezbaterilor în cadrul Camerei Deputaților a apărut necesitatea unei revizuirii substanțiale a proiectului (aprobat tacit de către Senat la 14 septembrie 2004 – n.ns.). În acest scop, dezbaterile parlamentare au fost suspendate pentru a face posibilă îmbunătățirea soluțiilor legislative propuse”, *sunt contrare realității*.

I.3. La 9 martie 2009, Secretariatul General al Guvernului (SGG) depune la Consiliul Legislativ un nou Proiect de Lege privind Codul civil, care este avizat favorabil, cu observații și propuneri.

După inventarierea „principalelor elemente de noutate”, CL semnalează că un proiect al Codului civil avizat favorabil a fost adoptat de Senat la data de 13.09.2009 (eronată, data reală fiind 13.09.2004, conform procesului legislativ Camera Deputaților PL-x nr. 537/2004) și că, preluând informația neadevărată (după cum am demonstrat în cele ce precedă), dezbaterile la Camera Deputaților asupra Proiectului din 2004 au fost suspendate, întrucât în cursul acestora „s-a constatat necesitatea unei revizuirii substanțiale a Proiectului” (p. 5 din Avizul nr. 201/18.03.2009).

În mod legendar, însă, CL menționează că Proiectul a fost „retrimis Ministerului Justiției pentru a fi reanalizat și pentru „a se formula un set de amendamente prin care să se urmărească, printre altele, crearea unui mediu de afaceri mai competitiv și luarea în considerare a noilor tendințe ale legislației în materie comercială” [p. 5 alin. (3) fraza a doua – s.n.] – *sic!*

Stupoare! „Proiectul revizuit” (în realitate, un nou Cod), a introdus definițiile întreprinderii și a profesionistului (otrăvitul text al art. 3), care sugerează, mai degrabă, o economie de subzistență decât o economie de piață într-un „mediu de afaceri mai competitiv”!

CL constată în acest Aviz că „analizând proiectul transmis spre avizare, raportat la proiectul Codului civil adoptat de Senat, sunt evidente numeroase modificări, ceea ce face ca actualul proiect să aibă identitate proprie. Ca urmare, *apare necesară parcurgerea de către noul proiect al întregii proceduri legislative*” [p. 5 alin. (4)], prevăzute de art. 26-28 din Legea nr. 24/2000.

Ceea ce, Guvernul nu a făcut!

CL atrage atenția asupra lipsei de raționalitate a lăsării, de către Proiectul analizat, pe seama Legii de punere în aplicarea Noului Cod, a soluțiilor legislative privind acreditarea acestuia cu statut efectiv de *ius commune* (p. 7-9).

Guvernul, deși era obligat, potrivit dispozițiilor art. 9 (4) din Legea nr. 24/2000 să aibă în vedere observațiile și propunerile Consiliului Legislativ privind respectarea normelor de tehnică legislativă de definitivarea Proiectului și să motiveze neacceptarea acestora în actul de prezentare a proiectului sau într-o notă însoțitoare, a ignorat această obligație, cu consecința chiar a promovării unor greșeli gramaticale.

I.4 La 26.05.2009, Secretarul General al Senatului transmite Consiliului Legislativ spre analiză propunerea legislativă privind Codul civil (b268/20.05.2009) propunere pe care CL o avizează favorabil (după 16 zile!), cu observații și propuneri, semnalând că a mai dat asemenea avize proiectului adoptat tacit de Senat la 13.09.2004 și proiectului finalizat în 2009 de către Comisia pentru revizuirea proiectului din 2004 constituită prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 828/C/24 martie 2006 (Avizul nr. 201/18.03.2009, amintit mai-sus).

Remarcabil, că acest ultim aviz, cu nr. 650 din 11 iunie 2009, sesizează: nedefinirea sau definirea incompletă a numeroase concepte juridice consacrate, esențiale pentru

structurarea raporturilor de drept privat; unele greșeli de exprimare, inclusiv de ordin gramatical, pe care, ignorând din nou dispozițiile art. 9 (4) din Legea nr. 24/2000, Guvernul nu le complinește, respectiv nu le îndreaptă: «remarcabile dezacordul gramatical din art. 1.764 (3) și eroarea de exprimare de la art. 1.799 rândul ultim: „locatarul” în loc de „locatorul”».

I.5. La 12 iunie 2009, Guvernul cere Consiliului Legislativ avizul asupra unui proiect de Lege privind Codul civil, aviz pe care-l primește, cu observații și propuneri, după 5 zile(!).

Acest Aviz, sub nr. 669, a fost emis la 17 iunie 2009, după ce, prin adresa nr. E124 din 10 iunie 2009, înregistrată pe 15 iunie 2009 la fiecare dintre Camere, Guvernul transmisese ultimul Proiect de Cod civil, aprobat în Ședința din 15 martie 2009, pentru dezbateri în procedură de urgență prin asumarea răspunderii.

Însoțirea acestui Proiect de un Aviz al Consiliului Legislativ emis la două zile după sesizarea Camerei Parlamentului, pune în discuție rigoarea birocratică dubioasă a celor mai înalte autorități publice.

În cuprinsul acestui Aviz se constată, din nou, că proiectul anterior adoptat de Senat la 13.09.2004, întrucât în cursul dezbaterilor la Camera Deputaților s-a constatat necesitatea unei revizuirii substanțiale a sa, suspendându-se aceste dezbateri, „s-a retrimis Ministerului Justiției... pentru reanalizare și pentru a se formula un set de amendamente prin care să se urmărească, printre altele, crearea unui mediu de afaceri mai competitiv și luarea în considerare a noilor tendințe ale legislației în materie comercială” (s.n.).

Se face din nou mențiunea despre numirea, prin Ordinul nr. 828/C/24 martie 2006 al Ministrului Justiției a unei „Comisii pentru revizuirea proiectului noului Cod civil aflat în procedură parlamentară, formată din 18 membri”.

După cum se va vedea mai jos, din documentarea riguroasă pe care am parcurs o în comunicația cu Camera Deputaților, Ministerul Justiției și cu Consiliul Legislativ, rezultă că „Amendamentele” elaborate de Comisia numită prin Ordinul amintit al Ministrului Justiției au fost înaintate Parlamentului în data de 5 decembrie 2008.

Acest fapt a fost mediatizat de Ministerul Justiției pe site-ul său oficial: www.just.ro din data amintită.

Numai că, amendamentele respective n-au mai fost examinate de către Camera Deputaților în ale cărei dezbateri ar fi fost socotite indispensabile, Comisia juridică, de imunități și disciplină a acesteia, care abandonase examinarea Proiectului din 2004, adoptat tacit de către Senat la 13 septembrie 2004, ignorând Amendamentele, pentru ca în ședința din 2 septembrie 2009 să aprobe un raport de respingere a propunerii legislative de nou Cod civil, care-i parvenise cu aproape 5 ani înainte, motivat de rămânere a acestuia fără obiect, după ce, în Ședința comună a celor două Camere, din 22 iunie 2009, Proiectul depus la 15 iunie 2009 a fost adoptat ca efect al nedepunerii unei moțiuni de cenzură, devenind Legea nr. 287/2009 (publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009).

În Ședința din 8 septembrie, Camera Deputaților a hotărât încetarea propunerii legislative înregistrată la 14 septembrie 2004, prin respingerea definitivă a acesteia.

Avizul discutat sugerează o lecturare a Expunerii de motive, pentru remedierea unor erori de exprimare și gramaticale și a unor sintagme discutabile, sugestie neurmată de către Guvern.

Este semnalată din nou nedefinirea sau definirea incompletă a unor concepte juridice consacrate, esențiale pentru structurarea raporturilor de drept privat.

Ca și în cazul celorlalte avize, Guvernul a ignorat parțial dispoziția art. 10 (4) din Legea nr. 24/2000, care îl obliga ca la definitivarea proiectului să aibă în vedere observațiile și propunerile Consiliului Legislativ privind respectarea normelor de tehnică legislativă, neacceptarea acestora având să fie motivată în cuprinsul actului de prezentare a proiectului sau într-o notă însoțitoare.

I.6. La aproape un an de la ultima ședință de examinare, de către Comisia juridică de disciplină și imunități a Camerei Deputaților (19-21 aprilie 2005), a Proiectului de Cod civil, adoptat tacit de Senat la 13 septembrie 2004, Ministrul Justiției emite Ordinul nr. 828/C din 24 martie 2006, prin care constituie Comisia pentru revizuirea Proiectului noului Cod civil aflat în procedură parlamentară.

Acest ordin ministerial nu are în partea de motivare decât mențiunea prerogativei legale a ministrului de a-l emite.

Deși ne-a fost comunicat având în text anonimizate numele membrilor acestei Comisii, din alte documente am putut afla identitatea acestora, anume universitari bucureșteni (Facultatea de Drept a Universității București), dintre care unii au fost membri și ai Comisiei de elaborare a proiectului din 2003-2004, practicieni cu etichetă și funcționari de specialitate în drept ai Direcției interesate din Ministerul Justiției.

De remarcat, renunțarea la universitarul clujean din prima Comisie.

Nici Comisia 2003-2004, nici această Comisie, nu și-a consemnat lucrările, astfel că nu vom afla cum a germinat explozivul art. 3 NCC, de la care au început lucrările de exterminare a Dreptului comercial.

Deși Amendamentele de revizuire elaborate de această Comisie au fost depuse la Camera Deputaților în 5 decembrie 2008, după cum am arătat, acestea nu au fost luate în examinare de Comisia juridică de disciplină și imunități a acestei Camere.

În Ședința din 11 martie 2009, Guvernul aprobă un nou Proiect de Cod civil, *nota bene*, odată cu Tezele prelabile (H.G. nr. 277/2009), deși acestea trebuiau să fie elaborate, după studii și documentări științifice, evaluate de autoritățile și instituțiile interesate, iar elaborarea/redactarea proiectului de cod trebuia să urmeze aprobării lor de către Guvern.

Din mențiunile CL făcute în Avizul nr. 201 din 18 martie 2009 asupra Proiectului de Lege privind Codul civil transmis la 9 martie a aceluiași an, rezultă că Amendamentele de revizuire a Proiectului din 2004, transmise Camerei Deputaților la 5 decembrie 2008, au fost incorporate în acest nou proiect.

Din actele de Procedură legislativă inventariate mai-sus apare că Proiectul din 2004 a fost abandonat, deși Regulamentele celor două Camere nu permit renunțarea la o asemenea lucrare de legiferare dacă Proiectul a fost adoptat de către una dintre camere «art. 96 (4) din Regulamentul Camerei Deputaților, art. 88 (2) din Regulamentul Senatului».

Astfel că, dezbaterile la Camera Deputaților nu aveau cum să fie suspendate pentru formularea unor amendamente de revizuire a Proiectului adoptat de Senat la 13 septembrie 2004, de către o anume comisie, alta decât cea de elaborare – art. 96 (4) din Regulamentul acestei Camere: „în cazul în care o inițiativă legislativă a fost adoptată ... de către Senat, ca primă Cameră sesizată, respectiva inițiativă își continuă procedura de dezbateri și de adoptare, fără ca inițiatorul să mai poată solicita retragerea acesteia”.

I.7 Deși neexaminează la Camera Deputaților, unde au fost depuse din 5 decembrie 2008, Amendamentele de revizuire a Proiectului din 2004 (a cărui examinare în Comisia juridică, de disciplină și imunități, a încetat după 21 aprilie 2005, fără nicio explicație) au introdus în textul Proiectului adoptat tacit de către Senat, un text ca art. 2¹ cu denumirea marginală „Aplicarea generală a Codului civil”, care în Proiectul aprobat de Guvern în

Ședința din 11 martie, cu modificări relevante, avea să devină art. 3, cu redactarea adoptată de Parlament în procedură urgentă, ca efect al nedepunerii unei moțiuni de cenzură.

Textul art. 2¹ (1) din Amendamentele de revizuire dedica dispozițiile Codului „raporturilor dintre întreprinzători și alți profesioniști” (precum și „raporturilor dintre aceștia și orice alte persoane”).

Textul reprodus în art. 3 (1) din Proiectul adoptat în procedură de urgență, probabil pentru a pregăti decontaminarea dreptului nostru de relația cognitivă dintre libertatea de întreprindere (evocată de art. 45 din Constituție „libertatea economică”) și comerț (afacere comercială), a eliminat termenul de „întreprinzători” asociat cu cel de „profesioniști”, reținându-l ca operațional numai pe acesta din urmă.

Forma actuală a textului art. 3 citat avea să o dea Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului, care, în art. 9 pct. 3, a modificat alin. (3), înlocuind în finalul textului sintagma „ca scop obținerea de profit” cu „un scop lucrativ”.

I.8. Legea de punere în aplicare a Codului civil avea să împlinească opțiunea obscură pentru decontaminarea dreptului privat de afectarea (alocarea) declarată a unor norme raporturilor cu conținut, scop și finalitate de comercialitate (afaceri comerciale), astfel încât aceasta să nu mai semnifice altceva decât expresia juridică, pur-civilă, ca și raporturile de familie, spre ex.

Această lege a înlocuit denumirea unor termeni și instituții juridice proprii dreptului comercial, de mai bine de 200 de ani, asemeni unor amprente genetice în regnul animal: comerciant (întreprinzător, operator economic), acte de comerț, fapte de comerț – art. 8.

Concurent, pentru ca efectul „decolorării” dreptului comercial să fie și mai complet „exploatarea unei întreprinderi” este „civilă” și operațională „indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ” – art. 9 pct. 3.

Această lege este prin excelență un malpraxis de legiferare și un delict major de normativare legislativă, în raport cu dispozițiile Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

Elaboratorii și legiuitorul au depășit flagrant domeniul Legii de punere în aplicare, lege care, în loc să „stabilizeze” Codul civil și să-l facă lesne de inervat în corpusul social privat, a produs o adevărată bulversare de conținut a Codului, fiind, la rândul ei, halucinant, modificată succesiv¹³, ceea ce arată o adevărată derută în creația normativă.

În concepția normativă a tehnicii legislative exprimată de Legea nr. 24/2000, „dispozițiile tranzitorii” trebuie cuprinse în chiar actul normativ căruia, pe o perioadă determinată, trebuie să-i asigure corelarea cu vechea reglementare, astfel încât punerea lui în aplicare „să decurgă firesc și să evite retroactivitatea acestuia sau conflictul între norme succesive” – art. 50 (2).

În aceeași concepție, „măsurile necesare pentru punerea în aplicare a actului normativ, data intrării în vigoare a acestuia, dacă acesta este ulterioară publicării, implicațiile asupra altor acte normative, ca: abrogări, modificări, completări ...” – art. 51 (1), *sunt de domeniul respectivului act normativ și nu al unei legi de punere în aplicare, cum s-a întâmplat cu noul Cod civil.*

Nerespectarea acestor norme obligatorii – art. 3 (1) – a făcut ca Legea de punere în aplicare a noului Cod civil să abereze, *sic et simpliciter*.

¹³ Pe larg, Matei, *Legislatori/legiuitori...*, Partea a II-a, 4.9.

Deși la acea epocă nu aveam o reglementare a tehnicii legislative, Legile de punere în aplicare a Codurilor penal și de procedură penală din 1968, au cuprins doar câteva norme pur-tranzitorii.

Legea nr 71/2011, însă, este de-a dreptul confecționerul unui nou Cod civil 2009, întrucât modifică sau completează textele a 385 de articole ale acestuia!

Alienata ei creație este prelungită de O.U.G. nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare ale Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, care îi modifică textele a 3 articole și definitivată de Legea de aprobare nr. 60/2012, care îi mai modifică textele a 30 de articole!

Codul civil 2009, promulgat la 17 iulie, adoptat la 26 iunie 2009, prin nedepunerea unei moțiuni de cenzură, publicat la 24 iulie 2009 și intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, după substanțiale modificări și completări aduse în textele sale de Legea de punere în aplicare nr. 71/2011 (385 de articole) de O.U.G. nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării lui în vigoare (3 articole) și de Legea nr. 60/2012 privind aprobarea acestei ordonanțe (30 articole), **NU ESTE REZULTATUL UNUI PROCES DE LEGIFERARE LEGAL ȘI RAȚIONAL, ASTFEL CĂ PARLAMENTUL ARE SĂ-L REVIZUIASCĂ ALĂTURI DE REGLEMENTĂRILE PENTRU PUNEREA LUI ÎN APLICARE.**

II.1. Condițiile în care a fost adoptat Codul civil 2009 fac ca această codificare istorică să nu poată fi considerată un act de civilizație în drept pentru un orizont temporal și funcțional antropologic.

La modul popular, acest Cod nu are să fie nici consolidat, nici menajat cu exprimări de genul „unde-i lege nu-i tocmeală”, „*dura led sed lex*”, „bună, rea, legea odată adoptată trebuie respectată”.

Reacția calificată de respingere a acestui corp străin în sistemul de inervație normativă a corpusului social, chiar neresimțită ca un sindrom de imediată jenă, trebuie revelată și invocată pentru ca evoluția distinctivă pe fondul toleranței să nu fie la fel de inhibitorie cum a fost, spre nefericit exemplu, cea care a urmat liniștii de dinaintea disoluției regimului democratic interbelic (anii 1945-1947) sau a mutilării României Mari (ianuarie-mai 1940).

Comparațiile ce am făcut pot apărea deplasate sau riscate dar nimic nu este mai culpabil pentru un mediu profesional maxim reactiv – cum este cel formator de drept și jurisprudențial (aplicarea dreptului) – ca nesesizarea și infectarea și respingerea implanturilor sau a culturii juridice proteice, ca efecte capitale, resimțite pe termen lung, ca alienări, în praxisul social.

În dreptul privat, spre deosebire de dreptul public (constituțional, administrativ, penal, al concurenței) – unde reacția la alergeni dă intoleranțe – o schimbare de calificare juridică, o opțiune modificată pentru ordine sistemică -asemeni extincției provocate/exterminării, a dreptului comercial, a nomenclurii drepturilor reale, a germinației unor contracte – nu poate fi reclamată strict contemporan pentru efecte negative în tabloul randamentului social al normativității juridice.

Nici modificarea revoluționară a nomenclurii proprietății definită de legea de naționalizare, Constituția din 1948, nu a dat o intoleranță disuasivă imediată în praxisul și în randamentul social al activității/acțiunii economice/de întreprindere, căci denaturarea catastrofală a acțiunii social-politice înseși a putut fi estompată de satisfacția unei iluzorii dreptăți și echități sociale.

Dispariția/exterminarea/extincția dreptului comercial, ce s-a pus în operă de către Legea de punere în aplicare a Noului Cod civil, n-avea cum să fie sesizată de mediul

academic, de mediul profesional al afacerilor comerciale – practicieni ai dreptului și întreprinzători economici, întrucât:

– definiția „exploatării” întreprinderii de factura economiei de subzistență, a fost exersată în Amendamentele la Proiectul a cărui dezbateră (examinare, la Comisia juridică, de disciplină și imunități) a fost abandonată la Camera Deputaților în aprilie 2005 – elaborate de către Comisia de revizuire numită prin Ordinul nr. 828/C/24 martie 2006 al Ministrului Justiției – art. 2¹ (3) – Amendamente înaintate Parlamentului la 5 decembrie 2008, neluate, însă, în examinare la amintita Comisie, care, potrivit legendei, le-ar fi așteptat;

– un Nou Proiect de Cod civil, aprobat de Guvern în ședința din 11 martie 2009, a fost elaborat fără a fi precedat de, și fără a se întemeia pe, Teze prealabile în care să se motiveze schimbarea, după aproape o sută cincizeci de ani de coabitare Cod civil – Cod comercial și de alocarea legislativă în dreptul privat a prevederilor speciale pentru raporturile de drept comercial;

– „Amendamentele” care, cu denumirea marginală „aplicarea generală a Codului civil”, au nivelat condiția persoanelor în dreptul privat (devenind „subiecte de drept civil” în Noul Proiect) – „întreprinzători și alți profesioniști” și „orice alte persoane” – nu au fost supuse vreunei dezbateri în mediul academic sau în mediul de afaceri comerciale, al „întreprinzătorilor” (acest termen a fost abandonat și el în Noul Proiect); supunerea „spre dezbateră specialiștilor, organismelor interesate”, a formei amendate a Noului Proiect, „prin organizarea în cursul anului 2008 a unor evenimente cu largă participare, având ca scop prezentarea Proiectului, promovarea soluțiilor legislative alese, încurajarea tuturor factorilor interesați (s.n.) să comunice Ministerului Justiției și Libertăților cetățenești observații asupra proiectului și recomandări de îmbunătățire a acestuia” (cf. Raport Ministrului Justiției – PL-x – nr. 305/2009 Camera Deputaților), este o raportare pur administrativă;

– rezecția terminologiei proprii dreptului comercial și doctrinei acestuia, avea să fie săvârșită de Legea de punere în aplicare a noului Cod civil, adoptată la aproape doi ani de la aprobarea în Parlament, în procedură de urgență, a celui de-al doilea proiect, lege care, potrivit dispoziției finale a acestui proiect aprobat, avea să stabilească data intrării lui în vigoare; era de neimaginat că această Lege (cu Ordonanța de urgență a Guvernului care a modificat-o și cu Legea de aprobare a acesteia avea să rescrie 418 articole din Noul Cod și avea să normeze în domenii cărora nu le era destinată conform Legii nr. 24/2000.

II.2. Cu toată evidența unui legislativ/puteri legiuitoare/ neresponsabil/e, deturnat/ă pentru palmares în legiferări istorice a unui regim de guvernare, „marea reformă în codificarea postdecembristă” a ținut să consistă în exterminarea dreptului comercial, operă concepută într-o enclavă academică animată de legislatori/legiuitori cu identitatea de praviliști, jurisconsulți, învățați, nomicoși, grămățici, scăpați în roluri incendiare ale beatitudinii creației personalității în istorie¹⁴.

Un gen de astfel de personalitate a fost denumit de profesorul Cârpenaru ca fiind cel care se dorește a fi reformatorul dreptului român și european¹⁵.

Justificarea la nivel academic a extincției dreptului comercial ca rezultat al «...unui proces îndelungat de „comercializare” a dreptului civil, până a ajunge la „topirea” sa în câmpul atotcuprinzător al dreptului privat», astfel încât „...dreptul comercial, din dreptul unei clase determinate (comercianții), devine dreptul tuturor și principiile sale

¹⁴ Vezi, Matei, *Legislatori/legiuitori...*, Partea I, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5.

¹⁵ În Interviu acordat lui Alina Matei, publicat pe juridice.ro, Essentials, la 10 aprilie 2016.